12. 9. 2008

ID: 55186

Oprávněná držba

Za neoprávněného držitele nelze považovat toho, kdo se držby uchopí na základě jednoho z možných výkladů zákona, bylo-li k tomuto výkladu možno dojít při zachování obvyklé opatrnosti.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 4833/2007, ze dne 18.3.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce S. v. j. Č. zastoupeného advokátem proti žalované P. t., a. s., o vyklizení nebytových prostor, vedené Obvodním soudem pro Prahu 7 pod sp. zn. 5 C 16/2006, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 11. 6. 2007, č. j. 68 Co 192/2007-67, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. 6. 2007, č. j. 68 Co 192/2007-67, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 11. 6. 2007, č.j. 68 Co 192/2007-67, potvrdil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 31. 1. 2007, č.j. 5 C 16/2006-46, jímž byla zamítnuta žaloba o vyklizení nebytových prostor. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že výměníková stanice nacházející se v domě v P. – B. (dále jen „bytový dům“), jejíž vyklizení je žalobcem požadováno, byla vybudována a zkolaudována jako součást bytového komplexu. Hospodářskou smlouvou č. 4213/66 ze dne 29. 12. 1966 (dále jen „hospodářská smlouva“) byla tato stanice převedena ze správy národního majetku svědčící „OPBH v P.“ do správy P. t., podniku h. m. P. (právního předchůdce žalované). Žalobci bylo známo zatížení bytového domu věcným břemenem výměníkové stanice již při jeho koupi, o čemž svědčí kupní smlouva ze dne 29. 1. 2001 uzavřená mezi městskou částí P. a právním předchůdcem žalobce Bytovým družstvem Č. jakož i následná korespondence mezi žalobcem a žalovanou. Vznik předmětného věcného břemene lze vzhledem ke „všem okolnostem případu“ dovodit z ustanovení § 22 zákona č. 79/1957 Sb., o výrobě, rozvodu a spotřebě elektřiny (elektrizační zákon), ve znění účinném do 31. 12. 1994 (dále jen „elektrizační zákon“), ve spojení s § 18 prováděcího nařízení vlády č. 80/1957 Sb. (dále jen „prováděcí nařízení“). Za prokázané soud prvního stupně pokládal rovněž eventuální vydržení věcného břemene žalovanou. Od okamžiku, kdy byl tento institut v právním řádu zakotven (1. 4. 1983), žalovaná po dobu nejméně deseti let výměníkovou stanici náležitým způsobem provozovala, a to v dobré víře, že se tak děje v souladu s platnými energetickými předpisy. Odvolací soud převzal skutkový stav, jak byl zjištěn soudem prvního stupně; podle § 213 odst. 2 občanského soudního řádu (dále jen „o.s.ř.“) pouze zopakoval důkaz hospodářskou smlouvou. Dospěl k závěru, že podle § 22 odst. 1 písm. a), odst. 3 elektrizačního zákona vzniklo nejpozději dnem 31. 12. 1966 ve prospěch právního předchůdce žalované (který nebyl vlastníkem bytového domu) věcné břemeno bezúplatného užívání výměníkové stanice váznoucí na předmětné nemovitosti. Přechodná ustanovení následujících právních norem, jež upravovaly podnikání v oblasti energetiky (§ 20 odst. 4 zákona č. 89/1987 Sb., § 45 odst. 3 zákona č. 222/1994 Sb. či dosud platný § 98 odst. 4 zákona č. 458/2000 Sb.), ponechaly v platnosti oprávnění k cizím nemovitostem vzniklá podle předchozí právní úpravy. „Ze smyslu“ elektrizačního zákona je třeba dovodit, že „žalobcem namítaný limit 30 m2 lze vztáhnout jen na výměníkovou stanici vybudovanou na již existující nemovitosti jiného vlastníka.“ Odvolací soud zdůraznil, že právní předchůdce žalobce (a rovněž tak jednotliví vlastníci bytů) si musel být při koupi nemovitosti vědom, že se v domě nachází výměníková stanice provozovaná žalovanou, a odkázal na závěry vyjádřené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2002, sp. zn. 28 Cdo 990/2002. Dodal, že předmětné

zákonné věcné břemeno „pojmově vylučuje“ vydržení, jež bylo žalovanou rovněž namítáno.

Proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř., a jako dovolací důvod uvádí, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř.). Dovolatel zpochybňuje výklad ustanovení § 22 odst. 1 písm. a) elektrizačního zákona odvolacím soudem, podle kterého věcné břemeno bezúplatného užívání vzniká ze zákona k jakékoli výměníkové stanici okamžikem, kdy se jejím vlastníkem (příp. správcem) stane subjekt, který není vlastníkem (správcem) nemovitosti, v níž (či na níž) se tato stanice nachází, a žalobcem namítaný limit 30 m2 se vztahuje pouze na výměníkovou stanici (nově) vybudovanou na již existující nemovitosti jiného vlastníka. Takové prolomení zákonného limitu dovolatel odmítá a vytýká odvolacímu soudu, že „nezohlednil“ ustanovení § 18 prováděcího nařízení, podle něhož se „§ 22 elektrizačního zákona vztahuje i na zařízení pro rozvod tepla“, jimiž se však rozumí „tepelné stanice do 30 m2“. Má-li proto předmětná výměníková stanice větší než zákonem stanovenou rozlohu, věcné břemeno bezplatného užívání takové stanice jejímu nabyvateli vůbec nevznikne. Z těchto důvodů navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu i rozsudek prvostupňový zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná se ztotožnila se závěry vyjádřenými v rozsudcích soudů obou stupňů a poukázala na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 990/2002, jímž již byla dovolatelem předkládaná otázka řešena. V § 22 odst. 1 písm. b) elektrizačního zákona uvedená rozloha se týkala pouze případu, kdy energetický podnik v již existujícím objektu (domě) výměníkovou stanici nově zřizoval. Oproti tomu stanice, která již byla „vyprojektována, stavebně schválena a realizována jako součást objektu“, mohla stanovenou rozlohu překročit. Žalobce si navíc byl při koupi nemovitosti vědom, že je zde výměníková stanice provozována. Proto navrhuje, aby dovolací soud dovolání žalobce v celém rozsahu zamítl.

Nejvyšší soud posoudil dovolání podle § 240 odst. 1, § 241 a § 241a odst. 1 o.s.ř. a shledal, že dovolání bylo podáno oprávněnou osobou, včas, obsahuje stanovené náležitosti, dovolatel je zastoupen advokátem a jím bylo dovolání též sepsáno.

Podle § 236 odst. 1 o.s.ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Přípustnost dovolání proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu upravuje ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) a c) o.s.ř.

Ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř. přípustnost dovolání nezakládá, neboť rozsudek soudu prvního stupně, potvrzený napadeným rozsudkem odvolacího soudu, byl jeho prvním rozhodnutím ve věci; zbývá proto posoudit přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř., z něhož ji dovozuje dovolatel.

Podle § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. je dovolání přípustné proti rozhodnutí odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmene b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o.s.ř.).

Z toho, že přípustnost dovolání je ve smyslu citovaných ustanovení spjata se závěrem o zásadním významu rozsudku po stránce právní, vyplývá, že také dovolací přezkum se otevírá pro posouzení

otázek právních; způsobilým dovolacím důvodem, jímž lze dovolání odůvodnit, je zásadně důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř., jehož prostřednictvím lze namítat, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci; není jím naopak důvod, kterým by bylo možné vytýkat nesprávnost skutkových zjištění (§ 241a odst. 3 o.s.ř.). Jelikož ve smyslu ustanovení § 242 odst. 3 o.s.ř. je dovolací soud – s výjimkou určitých vad řízení – vázán uplatněným dovolacím důvodem, jsou pro úsudek, zda rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam či nikoli, relevantní pouze otázky (z těch, na kterých rozhodnutí odvolacího soudu spočívá), jejichž posouzení odvolacím soudem dovolatel napadl.

Obecně je právní posouzení nesprávné, jestliže odvolací soud věc posoudil podle právní normy, která na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu byť správně určenou nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

V projednávané věci dovolatel zpochybňuje právní závěr odvolacího soudu (který je pro napadené rozhodnutí závěrem určujícím), že žalované svědčí tzv. zákonné věcné břemeno bezúplatného užívání předmětných prostor výměníkové stanice vyplývající z ustanovení § 22 odst. 1 písm. a) elektrizačního zákona, neboť zde stanovený limit se vztahuje pouze na stanice „nově“ vybudované na nemovitosti jiného vlastníka.

Otázka, jež byla klíčová pro rozhodnutí odvolacího soudu a kterou dovolatel prostřednictvím způsobilého dovolacího důvodu otevřel dovolacímu přezkumu, není v soudní praxi běžně posuzována (nelze hovořit o jejím ustáleném výkladu) a Nejvyšší soud se k ní dosud explicitně nevyjádřil; přitom její posouzení může být způsobilé ovlivnit posouzení věcí obdobných, pročež má i potřebný potenciál k zobecnění. Nejvyšší soud tak shledal napadené rozhodnutí zásadně právně významným a dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. přípustným.

Podle § 22 odst. 1 písm. a) elektrizačního zákona energetickým podnikům přísluší oprávnění (…) stavět a provozovat na cizích nemovitostech v rozsahu vyplývajícím z povolené stavby elektrická vedení, jakož i malé stanice do rozlohy 30 m2 s příslušenstvím (dále jen „vedení“), zejména zřizovat na nemovitostech podpěrné body, přepnout nemovitost vodiči a umisťovat v nich vedení.

Podle § 22 odst. 3 věty třetí elektrizačního zákona oprávnění podle odstavce 1 nabývají organizace státního socialistického sektoru také nabytím správy vedení.

Podle § 22 odst. 5 elektrizačního zákona povinnost trpět výkon oprávnění uvedených v odstavci 1 vázne na dotčené nemovitosti jako věcné břemeno.

Podle § 27 odst. 1 elektrizačního zákona pokud pro účely stanovené tímto zákonem nestačí oprávnění podle předchozích ustanovení, lze nemovitosti a práva vyvlastnit, nedojde-li k dohodě.

Ústavní soud ve své judikatuře mezi typické součásti vlastnického práva, jež v celém svém komplexu požívá ústavněprávní ochrany podle čl. 11 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), řadí oprávnění vlastníka s věcí právně disponovat (ius disponendi), věc užívat (ius utendi) a požívat její plody (ius fruendi). Je-li jakákoliv část vlastnického práva omezována, je třeba z hlediska naplnění ústavně garantované ochrany vlastnického práva zkoumat, zda je toto omezení ještě ústavně konformní či zda se již jedná o nepřípustné porušení vlastnického práva. Přitom podmínkou ústavní konformity je, že toto omezení je stanoveno zákonem, sleduje legitimní cíl a zachovává vztah proporcionality. Podle čl. 4 odst. 4 Listiny lze ustanovení o mezích základních práv používat jen za podmínky šetření jejich podstaty a smyslu a bez toho, že by byla zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 7. 9. 2005, sp. zn. IV. ÚS 113/05, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení – dále jen „Sbírka“, sv. 38, pod č. 172, či nález ze dne 9. 7. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 5/03, uveřejněný ve Sbírce, sv. 30, pod č. 109). Naplnění požadavku legitimity

tzv. zákonných věcných břemen, která vznikla (nejen) na základě elektrizačního zákona či následujících právních předpisů dopadajících na předmětnou oblast právních vztahů, jakožto omezení práv vlastníků těmito břemeny zatížených nemovitostí, Ústavní soud vyslovil v nálezu ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 25/04 (uveřejněném ve Sbírce, sv. 36, pod č. 14).

V posuzované věci odvolací soud výkladem ustanovení § 22 odst. 1 písm. a) elektrizačního zákona ve spojení s § 18 prováděcího nařízení dospěl k závěru, že věcné břemeno bezplatného užívání se vztahuje ke všem výměníkovým stanicím umístěným na nemovitostech jiných vlastníků, nikoli tedy jen ke stanicím o rozloze do 30 m2 (když tento limit dopadá pouze na stanice nově vybudované na cizí nemovitosti). Uvedený výklad nejen že neodpovídá doslovnému znění zákona, ale především představuje omezení vlastnického práva žalobce (při splnění požadavku zákonnosti a legitimity omezení), jež nelze pokládat za přiměřené jeho účelu. Odvolací soud vůbec nevzal v úvahu to, že náhrada, kterou za takové omezení elektrizační zákon stanovil, z dnešního pohledu neodpovídá požadavku na adekvátní náhradu (srov. nález Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2003, sp. zn. I. ÚS 137/03, uveřejněný ve Sbírce, sv. 31, pod č. 135). Navíc pro případ, že pro účely stanovené elektrizačním zákonem nepostačovala oprávnění v podobě tzv. zákonných věcných břemen, zákon umožňoval „nemovitosti a práva“ vyvlastnit. Z těchto důvodů nelze omezení vlastnického práva tzv. zákonnými věcnými břemeny ve smyslu § 22 elektrizačního zákona vykládat extenzivně. Takový výklad, představující nepřiměřené omezení vlastnického práva, dovolací soud pokládá za nesprávný a neodpovídající uvedeným judikatorním závěrům.

Z již citovaného nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/04 vyplývá, že věcná břemena zřízená na základě zákona, ač mají specifický režim vymezený předpisy veřejného práva, na jejichž základě byla zřízena, obsahují i významný soukromoprávní prvek; o tom ostatně svědčí i pojem, jímž jsou tato „veřejnoprávní omezení“ označována. Jejich právní režim není totožný s režimem smluvních věcných břemen, ale vyplývá právě z oněch veřejnoprávních předpisů. Jelikož se však nejedná o komplexní úpravu, jež by použití obecné občanskoprávní úpravy věcných břemen vylučovala, v otázkách, jež nejsou speciálním předpisem upraveny, se jejich právní režim řídí obecnou občanskoprávní úpravou (tj. mimo jiné i § 132a odst. 1 a 2 a § 135a odst. 1 občanského zákoníku, ve znění od 1. 4. 1983 do 31. 12. 1991, resp. § 151o větou druhou občanského zákoníku, ve znění od 1. 1. 1992). Judikatura Nejvyššího soudu za podstatu oprávněné držby směřující k vydržení pokládá skutečnost, že držitel vykonává obsah určitého práva (v posuzované věci práva odpovídajícího věcnému břemeni) v mylném přesvědčení, že je subjektem tohoto práva. K tomu, aby držba byla oprávněná, však nestačí jeho pouhé subjektivní přesvědčení, že mu právo patří, ale je třeba, aby držitel byl „se zřetelem ke všem okolnostem“ (tj. objektivně) v dobré víře, že mu právo náleží (§ 130 odst. 1 obč. zák.); omyl držitele, ze kterého jeho přesvědčení o existenci drženého práva vychází, musí být omluvitelný (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1417/2001, uveřejněný v Souboru rozhodnutí, C. H. Beck – dále jen „Soubor“, sv. 23, pod C 1654). Omyl držitele přitom může být skutkový nebo právní. Právní omyl spočívá v neznalosti nebo v neúplné znalosti obecně závazných právních předpisů a z toho vyplývajícího nesprávného posouzení právních důsledků právních skutečností. Právní omyl je omluvitelný tehdy, jestliže se držitel omylu nemohl vyhnout ani při vynaložení obvyklé opatrnosti, kterou lze s ohledem na okolnosti případu po každém požadovat (může jít např. o nejasné znění zákona). Za neoprávněného držitele proto nelze považovat toho, kdo se držby uchopí na základě jednoho z možných výkladů zákona, bylo-li k tomuto výkladu možno dojít při zachování obvyklé opatrnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2002, sp. zn. 22 Cdo 929/2001, uveřejněný v časopise Soudní rozhledy č. 1, roč. 2003, na str. 7). Dobrá víra zaniká v okamžiku, kdy se držitel seznámil se skutečnostmi, které objektivně musely vyvolat pochybnost o tom, že mu věc po právu patří anebo že je subjektem práva, jehož obsah vykonává (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1843/2000, uveřejněný v Souboru, sv. 16, pod C 1176). V neposlední řadě je nutné zdůraznit, že účinky vydržení nastávají ze zákona a rozhodnutí soudu má jen deklaratorní význam; proto je zapotřebí se zabývat splněním zákonných předpokladů vydržení podle

právní úpravy platné v době, kdy držba práva měla započít (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 1987, sp. zn. 3 Cz 42/87).

Vzhledem k nesprávnému závěru odvolacího soudu o tom, že věcné břemeno ve prospěch žalované vyplývá přímo z elektrizačního zákona, lze za předčasný a tudíž nesprávný označit i (na něj navazující) závěr, že žalovaná nemohla právo odpovídající věcnému břemenu vydržet, jelikož to elektrizační zákon (ve vztahu k již vzniklému věcnému břemenu) vylučoval.

Je tedy zřejmé, že dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci byl uplatněn opodstatněně. Nejvyššímu soudu proto nezbylo, než dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243b odst. 2 věty za středníkem o.s.ř. zrušit a věc vrátit odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Územní plán
- Základní vzdělávání (exkluzivně pro předplatitele)
- Žalobní argumentace (exkluzivně pro předplatitele)
- Zastavení exekuce
- Majetková podstata (exkluzivně pro předplatitele)
- Náhrada škody (exkluzivně pro předplatitele)
- Náhrada škody zaměstnancem
- Náklady řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Zajištění dluhu (exkluzivně pro předplatitele)
- Způsobilost být účastníkem řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Náhrada škody